

Drugo mnenje se temu čudi, rekoč: »Čudno pač zvene te besede! Logično se mora torej zastopnik učiteljstva za nas zavzemati in nas znabiti še hvaliti, če smo najslabši, najzanimnejši, najnemoralnejši itd. učitelji, če škodujemo ugledu našega stanu, šolstvu itd. in smo zaslužili največjo grajo!«

Glede tega vprašanja prosi pojasnila

Heureka,
učitelj.

Odgovor: Že sam zakon o volitvi učiteljskih zastopnikov v c. kr. okr. šol. svet nam jasno pove, kako nalogo imata ta dva zastopnika izvrševati napram svojim volilcem. Zakaj, ako ju učiteljstvo prostovoljno voli, t. j. da jima izkaže svoje zaupanje, da zastopata koristi in težnje v c. kr. okr. šol. svetu, potem je pač po logičnem sklepanju njuna dolžnost, ostati v vednem kontaktu s svojimi volilci-učitelji ter jih o vsaki, tudi najmanjši stvari, ki se vrši v c. kr. okr. šol. svetu, pravočasno obveščati. In že sami zakonodajalci so imeli v mislih to nalogo učiteljskih zastopnikov v c. kr. okr. šol. svetu, ker drugače bi pač zakon ne dajal učiteljstvu prilike, da si voli samo svoje zastopnike, torej svoje zagovornike, svoje branilce. Ako bi zakonodajalec pri sklepanju tega zakona ne bila v mislih ta naloga učit. zastopnikov, potem bi pač sklenili zakon v tem zmislu, da bi kratkomalo sklenili: zastopnike učiteljstva imenuje vlada. Kakor morajo zastopniki drugih korporacij vedno le zagovarjati koristi lastne korporacije, tako morata zastopnika učiteljstva biti vedno in edino le zagovornika vseh učiteljskih teženj in prava advokata v posameznih slučajih učiteljev. Braniti morata v vsakem slučaju svoje volilce, naj bo slučaj tudi delikaten.

Pravi zastopnik učiteljstva, zavedajoč se svoje vzvišene naloge, ne bo le branil pri dotičnih sejah svojega volilca kar na svojo pest, temveč on bo takoj stopil, kakor hitro pride ta ali oni učitelj v kak kritičen položaj, v pismeni ali ustmeni dogovor z njim, da zve od njega, torej iz prvega vira, vse podrobnosti. Pač bi se vsak obdolženec zahvalil svojemu odvetniku-zagovorniku, ki bi delal in govoril proti njegovi koristi. Skoro gotovo bi ga prav mastno plačal z — nezaupnico. In ravnotako je z zastopniki učiteljstva v c. kr. okr. šol. svetu. Tu ni nikake uradne tajnosti. Učiteljska zastopnika v c. kr. okr. šol. svetu sta moralčno primorana, poročati prilično svojim volilcem učiteljem o svojem delovanju v c. kr. okr. šol. svetu. Nikakor pa nista opravičena grajati ali hvaliti tega ali onega učitelja, oziroma dajati posameznikom kakih ukornih navodil. Pač pa morata sprejemati od svojih volilcev navodila in posamezne nasvete tega ali onega učitelja-volilca. Upravičena sta pa, da se posvetujeta s posamezniki v tem ali onem slučaju ter jim dajeta nasvete, ki bi po njunem mnenju bili mogoče umestni, da se jih oprimejo dotičniki v svojo obrambo. — Mnenje, ki ga imajo nekateri zastopniki učiteljstva v c. kr. okr. šol. svetu, da so seje posameznih c. kr. okraj. šol. svetov nekak »noli me tangere«, je treba prav radikalno iztrebiti. Zastopnik, ki si ne upa javno povedati tega, kar je storil pri sejah c. kr. okr. šol. sveta, ni vreden našega zaupanja in njemu se pošlje »plavo polo« v obliki nezaupnice. Na Kranjskem sicer še nismo doživeli — kolikor je vam znano — one ere, da bi posamezni učiteljski zastopniki poročali svojim volilcem o svojem delovanju v

c. kr. okr. šol. svetu. Na Štajerskem so pač pričeli nekateri zastopniki poročati svojim volilcem, kar je hvale vredno. Višek popolnosti v tej zadevi so pač dosegli dunajski in češki učitelji.

Upajmo, da se tudi nam Slovencem zjasne v kratkem vsaj v tem pogledu — vremena.

Doktar Kajfež.

Duhovnik in učitelj.

Kako lajša klerikalen duhovnik naprednemu učitelju življenje in delovanje na kmetih, je razvidno iz slučaja, ki ga prijavljamo danes na željo nekaterih goriških tovarišev.

»Potožba« pobožnega kurata Kumarja je v mnogem pogledu jako inštruktivna, zlasti bo pa še zanimala naše bralce zaradi klasičnega jezika in vzornega sloga, ki delata vso čast rimskemu klerikalcu.

Najprej torej

Potožba

Podpisanec objavim sledečo potožbo:

Naglašam, da ta potožba izvira edino iz načela, ki si moram ga varovati kot ud krajnega šolskega sveta in dušni pastir, in nima namena dotakniti se osebe g. Prinčiča kot učitelja otrok v šoli: kot takega sem vedno hvalil in ga pohvalim i sedaj!

Zakaj pa, da postopa po načinu razvidnemu iz sledečih slik, je li temu vzrok osebna domišljavost, ali pa celi šolski sistem, ki vklepa in utesnuje se svojo železno roko — vse učiteljstvo, ne morem vedeti!

1.

Ko sem podpisanec meseca julija 1901 nastopil svojo službo v Pevmi — pri prvem sestanku z g. nadučiteljem izrazil sem se, da želim, da bi skupno v prijaznosti in dogovorno delovala v blagor mladini. V tem slučaju — sem pristavil, — ne bodem se vtikal v Vaše šolske zadeve, (kaj pa da, kot učitelja v šoli), — tu ste neodvisni. Postopati bi moral proti učitelju le v slučaju, da uči kaj krivoverskega, in da se zakrivi dejanja proti pravosti. V drugem ste neodvisni, — odgovorni le šolskim predstojnikom! Nikdar pa nisem govoril z njim o krajnem šolskem svetu niti ne o sejah istega. Pač pa sem pričakoval vedno, da se mi kot novemu udu istega, kedaj ob istem kaj omeni! A tega ni storil nikdar, — vedno je molčal! Bil sem že več kot leto v Pevmi, a niti nisem še vedel ne, katera sta zastopnika občine v krajnem šolskem svetu i kedo je istega predsednik. Čudno se mi je stvar zdela, vendar molčal sem. Pač pa sem želel, uže radi večje vzajemnosti z učiteljstvom, postati krajni nadzornik. Radi tega sem g. nadučitelja v letu 1902 o priliki povprašal: »Kaj pa s krajnim nadzornikom?« Odgovori mi: »Ni še došel ukaz od c. kr. okrajnega šolskega sveta!« Odgovor me je nekoliko užalil, — mislil sem si svojo, — vendar molčal sem. Meseca septembra 1902 imel sem opravek pri g. Karolu Fiegl, o katerem sem slučajno izvedel, da je predsednik krajnega šolskega sveta. Povprašam ga: »Ste Vi predsednik krajnega šolskega sveta?« Odgovori mi: »Ja!« — »Kedo je pa krajni šolski nadzornik?« Odgovori mi: »Pri nas je navadno duhovnik!« Jaz: »Jaz pa uže nisem! Ako hočete, da bodem jaz krajni nadzornik, morate sklicati sejo, pri koji mi izberete za krajnega nadzornika i predlagate c. kr. okrajnemu šolskemu svetu, da me potem imenuje. Ali nimate tu rednih sej?« Odgovori mi: »Ja, jaz sem vso stvar

izročil g. učitelju, ker vem, da prav dela, jaz se le podpišem!«
»Prav, skličite torej za nedeljo sejo!« In odidem.

Drugi dan pridem v šolo. G. nadučitelj me pri vratih pobalinsko grdo napade, kriči nad menoj in me gleda z jako grdim pogledom. Kara me, da mu jaz očitam nered v šoli, in da se drznem kaj povprašati predsednika krajnega sveta in mi reče: »Zakaj ne vprašate mene?« Jaz mu odvrnem: »Za božjo voljo, kaj pa imate z mano, jaz ničesar ne vem; prašal sem g. Karola Fiegla, ali nima krajni šolski svet rednih sej, kakor jih postava predpisuje i pristavim nemško: »Ich habe ja Sie vergöttert!« A ni se dal potolažiti, pač pa mi očital pozneje »lažnjivost!«

Sledečo nedeljo pride k meni g. predsednik Karol Fiegl, da me povabi k seji krajnega šolskega sveta. Jaz ga zavrnem: »G. učitelj, me je jako grdo napadel; nikdar ne dopustim, da bode g. učitelj meni nasprot tako grdo postopal i tako ostudno grdo me gledal, kot da bi jaz kak pobalin. Jaz sem njegov dušni pastir in mora me kot takega spoštovati. Toliko prost pa uže hočem biti, da smem o krajnem šolskem svetu kaj povprašati kogar hočem tudi brez njegove dovolitve, vsaj sem istega ud, enako veljaven, — kot g. nadučitelj. Radi tega grdega napada, ne morem se udeležiti seje in tudi ne sprejem časti nadzornika, dokler ne popravi storjene mi krivice s svojim oholim nastopom.« Nato je g. Karol Fiegl odšel. Dosedaj nisem še izvedel, je li bila takrat seja, in je li bil kedo za nadzornika izbran in predlagan, — tudi ne vem!

2.

Vis. čast. gospod župnik J. K. mi je nasvetoval, naj bi orgljal v pevmski cerkvi g. nadučitelj E. P., ker sedanji organist g. B. orglja v več cerkvah v Gorici, — radi tega je kurat v Pevmi preveč navezan na gotove ure in ne more vselej udeležiti se vseh shodov v Solkani, kamor dohajajo vsi duhovniki podrejeni preč. g. župniku. Jaz rečem: »Vsaj se mi ga ponuja (er wird mir angebothen), vendar sam g. Prinčič bi ne hotel prevzeti orgljanja, vsaj za adventni čas mej tednom sem ga prosil, a rekel mi je, da ne prevzame. Radi razmer bi ga i jaz sedaj ne mogel prevzeti, ker mi je bilo sporočeno, da so se izrazili neki možje, da ne bodo hodili v cerkev v Pevmi, ako ne bode orgljal g. Bajt.

Sledeči mesec maj me radi tega g. nadučitelj zopet jako surovo napade i mi očita, da sem rekel, da se mi on osebn o ponuja za organista a da ga jaz nočem. Jaz mu odvrnem: »Ni res, drugi so mi Vas ponujali i tako sem se izrazil.« A vse zaman! Zabrusi mi v obraz: »Dvakrat sem vas udobil na lažnjivostile«

3.

Dne 25. julija 1903 št. 758 sporočilo mi je slavno županstvo v Podgori, »da je v seji dne 24. t. m. občinsko starešinstvo na mesto vsled žreba izstopivšega gosp. Antona Dominko, — imenovalo v krajni šolski svet g. Josipa Klanjščeka. Dne 31. januarja 1904 bil je pri meni g. Josip Klanjšček in še drugi mož. Povprašam g. Josipa Klanjščeka: »Vi ste sedaj ud krajnega šolskega sveta, kaj ne?« Drugi mož se oglasi: »Ne le ud, ampak on je predsednik krajnega šolskega sveta!« Jaz rečem: »Za voljo božjo, jaz o vsem tem ne vem prav nič; vsaj sem tudi jaz ud krajnega šolskega sveta in kot najstarejši ud moral bi jaz vabiti k seji in voditi bi moral jaz volitev kot starostni predsednik!« G. J. Klanjšček mi odvrne: »G. učitelj je povabil k seji mene in Karola Fiegla; jaz in Fiegl sva igrala in tako sem postal jaz predsednik.« Jaz odvrnem: »Kar dela g. nadučitelj je nepostavno; Vaša

izvolitev je neveljavna, ker jaz nisem bil niti vabljen ne k seji in g. nadučitelj bi ne smel vabiti k isti seji; ta pravica pripada meni kot starostnemu predsedniku.« G. J. Klanjšček mi odvrne: »Vsaj me je potrdil c. kr. okr. šol. svet v Gorici!« Jaz odgovorim: »G. nadučitelj je neresnico sporočil c. kr. okr. šol. svetu v Gorici. Okr. c. kr. šol. svet ne more uveljaviti izvolitve, ki je neveljavna že na podlagi postave. G. Josip Klanjšček gre k g. E. Prinčiču in mu pove moj ugovor proti veljavnosti izvolitve. Tu priskoči gospa učiteljca Leopoldina Kersnik: »Vsaj kurat ni ud krajnega šolskega sveta, ampak sme kot zastopnik cerkve le zraven priti!« Tako mi je sporočil sam g. J. Klanjšček. — No, častna gospa mora pač vedeti, da postava imenuje g. nadučitelja udom kot zastopnika šole in ista postava imenuje dušnega pastirja, — kot zastopnika cerkev in ista postava določuje, da zastopnika občine imenuje starešinstvo.

Odslej sem vedno ugovarjal proti veljavnosti volitev Meseca oktobra 1904 sem se ustmeno pritožil pri visokor. g. glavarju kot predsedniku c. kr. okr. šolskega sveta, a zdi se, da brez uspeha. Od resnico- in pravicoljublja Istega sem pričakoval rešitev zadeve v zadovoljstvo mojo in v čast šolske oblasti.

4.

A dozdeva se mi, da skuša g. nadučitelj pomagati si s tem, da morda terdi: 1. »G. Dominko je krajni nadzornik (to sem izvedel še-le dne 5. febr. 1905, in kot tak je bil on starostni predsednik in je on vabil k seji, pri koji se je vršila izvolitev predsednika. 2. Kurat se je izrazil, da ne bode hodil k sejam krajnega šolskega sveta!« Vse to bi bilo izmišljeno in neresnično!

Ad 1) G. Dominko-a sem trikrat povpraševal, — koliko svobode mi boste pač koncedirali g. nadučitelj — »je li morda on krajni šolski nadzornik; je li morda on povabil ude h seji ob volitvi predsednika?« G. Dominko mi je zagotovil in povzdignil tri prste v znamenje prisega, da on on ni bil pri nobeni seji; da on ni nikdar vabil h kaki seji; da on ne ve ničesar o volitvi predsednika.« Vprašal sem ga: »Ste morda Vi krajni nadzornik?« Odvrne mi: »Jaz ne vem; pač pa sem udobil neki dekret od c. kr. okr. glavarstva, — vendar pa ne vem, kaj je bilo to!«

Zatrnil mi je rekši: »Jaz sem bil le pri seji, — dokler je bil tu č. g. Budin in pri seji ko sva žrebala jaz in Karol Fiegl in sem jaz vsled žreba izstopil in lansko jesen meseca septembra, — sicer pa nikdar ne!«

Vpraša se, ako je bil voljen g. Dominko za nadzornika, kako se je vršila dotična seja in volitev, — vsled prejšnje izjave g. Dominka? Res: »Hm, hm!«

5.

Podpisanec se izjavim, da nisem nikdar govoril z gosp. Prinčičem o sejah krajnega šolskega sveta, torej se nisem njemu nasproti nikdar ne izrazil, da ne bodem zahajal k sejam, ali pa, da me ni treba vabiti k istim.

Izjavim, da sem se izrazil nasproti Karolu Fieglu meseca septembra 1902, da k seji, ki je bila napovedana radi volitve nadzornika, — ne pridem radi brutalnega napada na mojo osebo od strani g. nadučitelja, o drugih sejah se sploh nisem nikdar izrazil.

Izjavim se, da poslej nisem bil nikdar več vabljen h kaki seji izvzemši k seji meseca septembra 1904. Odgovoril sem pismeno, da ne pridem, ker ne priznam veljavnost izvolitve predsednika in ker i potrditev od strani c. kr. okr. šolskega sveta je ničeva, ker sloni na zmoti in nepostavnosti.

Dotični dopis se je menda odposlal c. kr. okr. šol. svetu v Gorici. Pač zamore c. kr. okr. šol. svet potrditi le sklepe, ki so postavni, a nikakor ne one, ki so sami ob sebi nepostavni: sicer se krši slavno Isti sam postavo in je kaznjiv.

6.

V nedeljo, 5. febr. t. l. sporočil mi je g. J. Klanjšček, da se je on odpovedal predsedništvu, vendar, pa do volitve predsednika je on pooblaščen voditi posle predsedništva, ter, da je velesl. c. kr. okr. šolski svet sprejel odpoved in naročil novo volitev.

Kako more velesl. c. kr. okrajni šolski svet vzprejeti odpoved, je — neumevno. Pač pa dolžnost velesl. Istega je izjaviti, da cela volitev in izvolitev je bila nepostavna in torej neveljavna že od početka vkljub potrditve, ki pa sloni na zmoti in dati velezasluženi ukor g. nadučitelju, ki je vedoma keršil postavo in vedoma neresnico poročal velesl. Istemu, ter dati zadostenje cerkvenemu zastopniku. — Da bi pa gosp. nadučitelj tako postopal vsled nepoznanja dotičnih šolskih postav, — je neverjetno!

7.

Vpraša se, »je li uradovanje krajnega šol. sveta — postavno!« Podpisanec je že precej štiri leta v Pevmi a ni, dasi ud krajnega šolskega sveta, nikdar še slišal o uradovanju dotičnega. In vendar, predlagajo se mesečni kazni, rešujejo se dopisi in drugi ukazi višjih šolskih oblasti. Pač se morajo take stvari razpravljati v sejah, ali k večjemu zamorejo udje pooblastiti predsednika in tajnika, da to vršita tudi brez sej. Podpisanec ni nikdar koga pooblastil in meni, da predsednik i njega tajnik g. nadučitelj — vendar nista še krajni šolski svet. Iz tega sledi, da celo poslovanje predsednika in tajnika vsaj zadnjih štirih let je bilo nepostavno. Pač pa razume se, da se radostno v to pooblasti predsednik ozir. tajnik gosp. nadučitelj, le da vlada prijaznost in dogovornost mej nami!

8.

Izjavim, da g. nadučitelj je hoté preziral zastopnika cerkve in s tem cerkev, — pač toliko ume, da se cerkevni zastopnik ne dá ločiti od cerkve, dokler on posluje kot tak, kakor čast, ki gre Njega Veličanstvu cesarju, — gre i njega namestniku — bodisi v Trstu ali v Gorici ali kderkoli, dokler posluje isti kot zastopnik Njega Veličanstva.

9.

Morda je podpisanec to p. n. učiteljsko osebje užalil? Pojasniti to sledeči sliki: a) Meseca decembra 1903 je bila izpoved šolske mladine pevmske. Izpovedencev je bilo mnogo, — le onih, ki niso bili še pri sv. obhajilu od 90—100. Izpovedovanje šolskih otrok je jako zamudno, utrudljivo in mučno. Podpisanec zamore izpovedati jih na uro le okoli 8 otrok; celi dan pa ne več kot okoli 50 otrok. Določil je torej za izpovedni dan, četrtek, uže tako prost šolskega poduka, in prevzel je še prejšno sredo popoldne in sledeči petek popoldne, ter prosil p. n. šolsko vodstvo, naj bi v petek popoldne oprostilo šolskega poduka vse one otroke, ki imajo izpoved. Menil sem, da smem to storiti z ozirom na ministerjalni odlok z dne 8. oktobra 1872 št. 8725 in z dne 8. novembra 1880 št. 15905. Oznanil sem prejšno nedeljo v cerkvi, da se začne izpovedovanje šolskih otrok v petek ob dveh popoldne. Podpisanec sem čakal o cerkvi isti petek od 2—3. ure. A ni bilo nobenega otroka. Ob treh pridejo v cerkev. Poprašam jih: »Kde ste pa bili?« Odgovoré mi: »v šoli.« Otroci uže nekoliko utrujeni, čakajo v cerkvi do

pozne noči; bila je uže tema in otroci so bili še vedno v cerkvi, ker jih je bilo dokaj; nek fantiček se je radi teme prevrnil v cerkvi! Nekaj otrok pa je izostalo, i niso došli k sv. izpovedi. Radi tega sem se sledečo nedeljo potožil v cerkvi in dostavil dobesedno: »Sicer pa, priznam, je temu vzrok nekoliko tudi šola, ker gospodje učitelji ne odstopijo mi od svojega časa niti minute ne!« Te besede bi bile torej toliko žaljive!

b) Ker ze je častna gospa učiteljica izrazila: »Vsaj kurat ni ud krajnega šolskega sveta, ampak sme le kot zastopnik cerkve zraven prit!« izrazil sem se zasebno proti neki osebi, da nisem pričakoval, da bi se mogla častna gospa učiteljica z ozirom na njena leta, splošno priznane vrline, in veljavo, kojo ima mej učiteljstvom, tako nepremišljeno in neprevidno izraziti in dostavil izraz, ki se sploh prideva ženskemu spolu in pomeni »ženski spol si je približno ves enak!« Nasledek temu bi bil, da č. gospa ne zahaja k službi božji v pevmsko cerkev in menda tudi g. nadučitelj ne, — vendar on je najbrže po oprasku v Gorici zadržan. Otroci so pa v cerkvi brez nadzorstva. S tem pa si učiteljstvo škoduje na svoji veljavi pri ljudstvu. Slišal sem marsikako pikro opazko v tem oziru. Razsodnik lahko izpozna velikost krivde podpisanca.

Ne pozna li to častno učiteljstvo določbe šolske postave oziroma določeb višjih šolskih oblastnij glede dolžnosti šolskih otrok obiskavati službo božjo vsako nedeljo in zapovedani praznik in glede dolžnosti učiteljstva osebno nadzorovati mladino mej službo božjo! Omeni se le š. 50 dne 20. avgusta 1870; minist. odlok 5. maja 1880 št. 6206; 30. junija 1888 št. 6042; 8. decembra 1881 št. 17958 itd.

(Konec.)

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Deželno „Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani“ ima svoj letni občni zbor v sredo 19. aprila ob 9. uri dopoldne v »Narodnem domu« v Ljubljani z običajnim vzporedom.

Društvo za zgradbo Učiteljskega konvikta ima svoj letni občni zbor v sredo 19. aprila ob 10. uri dopoldne v »Narodnem domu« v Ljubljani. Vzpored običajen.

Slovenska Šolska Matica. Odbor »Slovenske Šolske Matice« je dne 7. marca 1905, št. 6, razposlal vsem slovenskim posojilnicam in hranilnicam naslednjo prošnjo za podporo: »Slavna posojilnica (hranilnica)! Slovenska Šolska Matica« ima namen, da pospešuje slovensko šolstvo sploh, zlasti ljudsko in srednje. V ta namen izdaja društvo šolske in učne knjige, potem pedagoško didaktičke pomožne knjige, učila in knjige za šolsko mladino ter hoče tako združiti vse naše knjižno šolsko delovanje na enotni podlagi. Na tem polju čaka »Slovenske Šolske Matice« obilo dela, zakaj pedagoško slovstvo je pri nas še malo razvito, in vendar moramo uprav to vedo bolj gojiti, ako hočemo povzdigniti ljudsko izobraženost. Dozdaj je izdalo društvo 14 knjig. Za l. 1905. pa bi rado izdalo več tvarine. A za tako delovanje potrebuje »Slovenska Šolska Matica« obilo sredstev. Z dozdajnimi člani ne more svoje velike naloge povoljno vršiti, zakaj v prvih društvenih letih se je pokazal precejšnji nedostatek. Istotako bi društvo v tekočem letu z dozdajnimi dohodki ne moglo pokriti vseh stroškov. Zato je treba pomoči. Ker je slavni posojilnici (hranilnici) gotovo ležeče na tem, da tako lepo započeto podjetje ne preneha, je podpisani odbor uverjen, da mu pomore k uspešnejšemu delovanju. Zato se usoja prositi: Slavna posojilnica (hranilnica) blagovoli pristopiti k »Slovenski Šolski Matici« kot ustanovnica ali ji vsaj nakloniti primerno denarno podporo.